

Дробін Андрій Анатолійович,
викладач математики, фізики та
астрономії Кіровоградського
професійного ліцею побутового
обслуговування, кандидат
педагогічних наук

Підготовка молоді до участі у формуванні громадянського суспільства. Виховний аспект.

Що ж таке громадянське суспільство?

Громадянське суспільство – поняття, що означає специфічну сукупність суспільних комунікацій та соціальних зв'язків, соціальних інститутів і соціальних цінностей, головними суб'єктами якої є громадянин зі своїми правами і громадянські (недержавні), асоціації, об'єднання, громадські рухи та громадянські інститути.

Громадянське суспільство – це сукупність тих міжособистісних, сімейних, громадських, економічних, культурних, релігійних відносин і структур, які розвиваються в суспільстві поза рамок і без безпосереднього втручання і допомоги держави.

Таким чином, громадянське суспільство – це такий стан суспільства, коли людина є найвищою цінністю, визнаються і захищаються її права і свободи.

Саме молодь внаслідок свого максималізму та незакомплексованості є найактивнішою рушійною силою суспільства та змін у ньому. У рамках цієї соціальної групи сконцентрована колосальна потенціальна енергія, але поки вона перебуває в дисперсному стані, молодь, як політична сила, не робить істотного впливу на суспільно-політичні процеси. Коли ж відбувається мобілізація енергії й формується єдиний вектор її втілення, молоде покоління перетворюється у впливову політичну силу, дія якої може бути зорієнтована як у конструктивному, так й у деструктивному напрямку.

Згадаємо нещодавні події: під час «Революції на граніті» у 1990 році у першому наметовому містечку студентська молодь відстоювала свої права по призову до армії, у 2001 році – всеукраїнська акція «Україна без Кучми», локомотивом якої була молодь, у 2003 році молодь була на вістрі громадянської акції непокори «Повстань Україна», у 2004 році молодіжна громадянська організація «Пора» була каталізатором Майдану. У 2004 році представники студентської молоді принесли під Будинок Кабміну Віктора Януковича унітаз і транспаранти "З такими стипендіями він нам не потрібен!" та поспілкувалися з заступником міністра освіти. Як результат – стипендії студентам були підвищені вдвічі. Після помаранчевої революції

обурення студентів викликали затримання стипендій та ліквідацію пілг урядом Юлії Тимошенко. Після масштабної акції, під час якої студенти запропонували прем'єрці прожити місяць, харчуючись лише «Мівіною», стипендії були виплачені, а скасування пілг відклалося на невизначений термін. У 2013 році саме молодь розпочала громадянську акцію непокори, яка перейшла у так званий Євромайдан, а після призвела до зміни влади у країні.

Сучасна соціально-економічна ситуація в Україні вимагає розробки шляхів стабілізації соціальних процесів, забезпечення якісної підготовки управлінських рішень з питань сім'ї, дітей, молоді, гендерної рівності, збереження та зміцнення здоров'я молодого покоління й надання соціальної допомоги сім'ям, які опинилися у складних життєвих обставинах. Такі рішення можливі тільки на підставі комплексного, міждисциплінарного, системного аналізу існуючої ситуації та науково обґрунтованого соціального прогнозу можливих наслідків.

Держава неначе схвалила Концепцію Державної цільової соціальної програми “Молодь України” на 2016-2020 роки, але це номінальний документ, який без зміни суспільно-економічних та політичних відносин у країні, тобто без зміни ліберального укладу економіки, приречений бути невиконаним.

Існуюча система виховної роботи у навчальних закладах, ліберальний соціально-економічний устрій, олігархічно-кланова модель державного устрою, зомбування суспільства засобами масової інформації, значне розшарування суспільства, несправедливий стан суспільних відносин, корупція накладають свій надпотужний вплив на формування молодого покоління.

Всі революційні події, які відбувались у нашій країні останнім часом, але закінчувались нічим, трансформували свідомість молоді у русло пристосовництва або еміграції.

Це проявляється у:

- неможливості для молоді підвищити свій соціальний статус, самореалізуватись;
- розвитку споживацького ставлення до життя;
- політичній корупції або байдужості;
- зневірі;
- поглинання молоді індустрію розваг, що призводить до прагнення отримання молоддю благ будь-якою ціною та культивування примітивних людських інстинктів, формування сумнівних ідеалів;
- духовно-ідеологічній та виховній сферах через повчально-опікунське та авторитарно-догматичне ставлення, відсторонений погляд на молодь як соціально пасивну маргіналізовану групу.

Вітчизняні теоретики й практики і, зокрема, В.О.Сухомлинський розглядають принцип громадянськості як один із провідних. В основі

українського виховного ідеалу є релігійність, патріотизм та почуття справедливості. Відповідно на систему освіти та виховання, і на педагога, як їх провідника, покладається безпосередня відповідальність щодо формування цього ідеалу в молоді. Молодь мусить чітко уявити собі, в чому полягає благо держави, суспільства, своє місце життєву перспективу. Тільки у такому випадку молодь буде відігравати провідну роль у формуванні суспільства.

Це має проявлятися:

- у можливості українського народу вільно творити своє політичне, соціальне, господарське і релігійне життя;
- в єдності народу та його високій громадянській свідомості;
- у справедливому державному устрої, який би підтримував лад у суспільстві, і в той же час забезпечував особисті права і волю кожного громадянина і сприяв розвитку та прояву його здібностей, спрямованих у бік суспільного розвитку;
- у справедливому соціальному устрої, при якому зникла б і була б неможливою боротьба між окремими групами суспільства;
- у високому рівні розвитку економіки та її справедливій організації, яка забезпечувала б матеріальний добробут усіх громадян;
- у розвитку духовної культури народу (науки, мистецтва, освіти), збереженні її різноманіття, багатосторонній історії та піднесенні її на високий рівень;
- у високому релігійно-моральному рівні українського народу, реалізації в житті вчення Христа;
- у підвищенні рівня здоров'я українського народу, досягненні нових рівнів соціальних стандартів.

Педагог, як засновник майбутнього у країні, опосередковано закладає всі вищезазначені стовпи громадянського суспільства. Проте особливої уваги, на нашу думку, потрібно приділити реформі виховання у системі освіти, оскільки повчально-опікунське та авторитарно-догматичне ставлення до учнівської та студентської молоді не забезпечує розвитку особистісної свободи молоді. Нав'язані педагогам «з гори» теми виховних заходів, циркуляри, рознарядки вбивають усі паростки громадянської активності у молоді, формують у них або внутрішній супротив, або байдужість. Це має змінити свобода вибору та гуманістичне спрямування виховної складової у системі освіти.

"Праця педагога, – як відзначав В. Сухомлинський, – це, насамперед, напружена праця серця, і лише тому, що це праця серця, це й творчість розуму... Немає в світі важчої, виснажливішої для серця праці, ніж праця педагога... Педагог має володіти талантом любові до людини, праці, постійно зберігати бадьорість духу, ясність розуму, свіжість вражень, сприятливість почуттів".

Зміна виховної складової у системі освіти дозволить:

- 1) підвищити духовно-моральний, інтелектуальний і творчий потенціал молодих громадян;

- 2) підвищити суспільно-політичну активність молодих громадян;
- 3) сформувати у молоді прагнення до самовдосконалення та зміни через себе суспільства;
- 4) підвищити рівень особистісної свободи молоді.

Усі вищевказані чинники нададуть можливість змінити свідомість молодих людей, виростити покоління, здатне до змін, вільне від стереотипів, нав'язаних зовні, та догматичного мислення.